

**TAMPEREEN KAUPUNGIN
VIERASLAJIEN TORJUNNAN
PRIORISOINTISUUNNITELMA**

Sisällys

1. Taustaa	3
2. Vieraslajin määritelmä	4
3. Vieraslajeja koskeva lainsäädäntö ja torjuntavastuu	5
4. Sijaintiin perustuva yleinen torjuntajärjestys vieraslajikasveille	7
5. Sijaintiin perustuva torjuntajärjestys haitallisille vieraslajikasveille	8
5.1 Jättiputket <i>Heracleum persicum</i> -ryhmä	9
5.2 Lännenpalsami <i>Impatiens capensis</i>	9
5.3 Keltamajavankaali <i>Lysichiton americanus</i>	10
5.4 Kanadanpiisku isopiisku ja korkeapiisku	
<i>Solidago canadensis, Solidago gigantea, Solidago altissima</i>	10
5.5 Vuorivaahtera <i>Acer pseudoplatanus</i>	11
5.6 Kurtturuusu <i>Rosa rugosa</i>	11
5.7 Viitapihlaja-angervo ja valkopajuangervo	
<i>Sorbaria sorbifolia, Spiraea alba</i>	12
5.8 Jättitattaret: japanintatar, sahalinintatar, tarhatatar	
<i>Reynoutria japonica, Reynoutria sachalinensis, Reynoutria ×bohemica</i>	13
5.9 Jättipalsami <i>Impatiens glandulifera</i>	14
5.10 Lupiini eli komealupiini <i>Lupinus polyphyllus</i>	15
5.11 Kanadanvesirutto <i>Elodea canadensis</i>	17
6. Muiden vieraslajikasvien torjunta	17
7. Vieraslajien torjunta rakennushankkeissa	18
8. Vieraslajikasvien käyttö kaupungin viheristutuksissa	19
9. Tampereella torjuttavat vieraseläinlajit	20
10. Torjunnan toteutus	21
11. Priorisointisuunnitelman päivitys	22
Liite 1. Haitallisia vieraslajikasveja ja niille suositeltuja torjuntamenetelmiä	23
Lähteitä ja linkkejä	24

1. Taustaa

Tampereen kaupunginhallitus hyväksyi 20.6.2022 Tampereen LUMO luonnon monimuotoisuusohjelman vuosille 2021–2030, jonka yhtenä tavoitteena on haitallisten vieraslajien tehokas ja toimiva torjunta. Tavoitteeseen kuuluu toimenpiteitä, joista yksi on vieraslajien priorisointisuunnitelman laadinta ja vieraslajien torjunta priorisointisuunnitelman mukaisesti (toimenpide nro. 72).

Tampereen kaupunki torjuu hallinnoimiltaan alueiltaan pääasiallisesti haitallisia vieraslajeja. Vieraslajien torjuntatyö on aloitettu ensisijaisesti luonnonsuojelualueilta ja muilta arvokkailta luontokohteilta sekä niiden lähiympäristöistä. Palovammoja aiheuttavat jättiputket torjutaan kaikkialta kaupungin hallinnoimilta alueilta. Rakentamisen yhteydessä torjutaan haitalliset vieraslajit ja maa-ainesten käsittelyssä huomioidaan vieraslajit niin, ettei niitä levitetä uusille alueille. Puistojen rakentamisen ja peruskorjausten yhteydessä poistetaan haitallisten vieraslajikasvien lisäksi myös muut Vieraslajit.fi-sivustolle listatut vieraslajikasvit.

Tämä kaupungin sisäinen vieraslajien torjunnan priorisointisuunnitelma on tehty tukemaan ja tehostamaan vieraslajitorjuntatyötä. Priorisointisuunnitelma pohjautuu kansalliseen hallintasuunnitelmaan (Hallintasuunnitelma haitallisten vieraslajien torjumiseksi -yhdistetty suunnitelma. 1.12.2021).

Priorisointisuunnitelma sisältää muun muassa Tampereella havaittujen haitallisten vieraslajikasvien lajikohtaiset sijaintiin perustuvat torjuntajärjestykset, joissa painoarvo on arvokkailla luontokohteilla. Käytännössä eri yksiköt hallinnoivat eri alueita kaupungissa ja rahoittavat hallinnoimiensa alueiden vieraslajitorjuntaa. Tästä syystä torjuntatyön toteutus saattaa hieman poiketa priorisointisuunnitelmasta, johtuen eri alueiden resurssien poikkeavuudesta.

Sijaintiin perustuvaa torjuntajärjestystä ei käytetä rakentamisen ohjeena, vaan rakentamisen yhteydessä torjutaan haitalliset vieraslajit riippumatta niiden sijaintipaikasta.

Priorisointisuunnitelma on laadittu ympäristönsuojeluyksikön ohjaamana yhteistyössä kaupungin eri yksiköiden kanssa ja sitä päivitetään tarvittaessa.

Kuva: Henrietta Soininen

2. Vieraslajin määritelmä

Vieraslaji

Vieraslaji on luontaisen levinneisyysalueensa ulkopuolelle tahallisesti tai tahattomasti ihmisen tuoma kasvi, eläin tai muu eliölaji. Vieraslaji on ihmisen avustuksella ylittänyt luontaisen leviämisesteen kuten mantereen, meren tai vuoriston.

Haitallinen vieraslaji

Vieraslajit, jotka uhkaavat luonnon monimuotoisuutta, aiheuttavat vahinkoa luonnonvaraiselle eliöstölle, vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle, on säädetty haitallisiksi vieraslajeiksi (EU-komission asetus ja kansallinen vieraslajilaki).

Tulokaslaji

Ilman ihmisten vaikutusta uusille alueille levinneet lajit, kuten Suomessa merimetso, rusakko ja villisika, eivät ole vieraslajeja vaan tulokaslajeja. Niiden leviämiseen vaikuttavat lähialueiden elinolosuhteiden muuttuminen niille suotuisammaksi.

3. Vieraslajeja koskeva lainsäädäntö ja torjuntavastuu

EU:n vieraslajiasetus (N:o 1143/2014) ja sen täytäntöönpanoasetukset (2016/1141, 2017/1263, 2019/1262, 2022/1203), kansallinen vieraslajilaki (Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta 1709/2015), vieraslajiasetus (704/2019) ja vieraslajiasetuksen muutos (912/2023) määrittävät mm. mitä erilaisia velvollisuuksia vieraslajit aiheuttavat ja mitkä lajit ovat haitallisia vieraslajeja.

EU:n vieraslajiasetuksessa säädetään toimenpiteet, joiden avulla estetään haitallisten vieraslajien tuonti ja leviäminen EU:n alueella. Kansallisessa vieraslajilaissa säädetään siitä, miten EU:n asetus pannaan toimeen Suomessa. EU:n vieraslajiluettelossa on säädetty haitalliset vieraslajit ja kansallisessa vieraslajiluettelossa on näiden lajien lisäksi Suomen oloissa haitallisina pidetyt lajit.

Suomessa maa- ja metsätalousministeriö on hyväksynyt/julkaissut hallintasuunnitelmia haitallisille vieraslajeille. Hallintasuunnitelmien avulla ohjataan vieraslajien torjuntaa ja hallintaa kustannustehokkaasti esim. priorisoidaan torjunta-alueita.

Yksi tärkeimmistä vieraslajeihin liittyvistä lainkohdista on 1709/2015, 3 § Vieraslajin ympäristöön päästämisen kielto. Vieraslajin ympäristöön päästäminen on aina kielletty eli mitään vieraslajia ei saa pitää, kasvattaa, istuttaa, kylvää tai muulla vastaavalla tavalla käsitellä siten, että se voi päästä ympäristöön. Haitallisia vieraslajeja (EU:n tai kansallinen luettelo) koskee lisäksi kasvatuskielto, niitä ei myöskään saa tuoda maahan, myydä tai muuten luovuttaa.

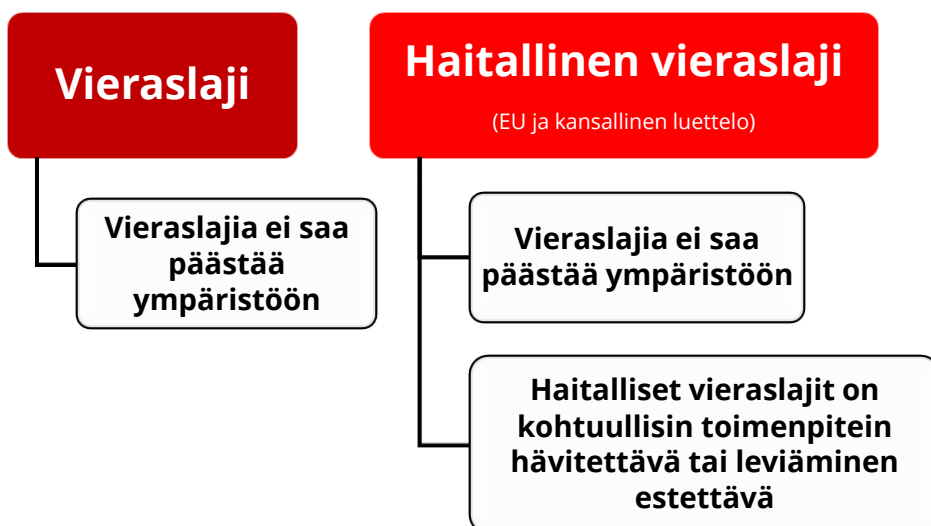
Lainsäädännöllisesti haitallisten vieraslajien torjuntavastuu on kiinteistön omistajalla tai haltijalla. Kiinteistöllä esiintyvä haitallinen vieraslaji tulisi kohtuullisin toimenpitein hävittää tai rajoittaa sen leviämistä, jos esiintymästä on haittaa luonnon monimuotoisuudelle tai vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle. ELY-keskus on vieraslajilakia valvova viranomainen, joka voi sakon uhalla määrätä kiinteistön omistajan tai haltijan hävittämään vieraslajin esiintymän. (Vieraslajilain 4 §n: Kiinteistön omistajan ja haltijan huolehtimisvelvollisuus)

Haitallisia vieraslajeja koskevaa kasvatuskieltoa tulkitaan maa- ja metsätalousministeriön mukaan seuraavasti: ”Kun haitallista vieraslajikasvia kasvaa kiinteistöllä, joka on omistajansa tai haltijansa jatkuvassa käytössä ja hoidossa, lajin esiintyminen kiinteistöllä on perusteltua rinnastaa lajin kasvattamiseen.” Eli esiintymä tulisi hävittää tai estää sen leviäminen tehokkaasti. Leviämisen estossa on syytä huomioida, että kasvien siemenet leviävät herkästi pitkiäkin matkoja lintujen mukana sekä vesistöjen kautta.

Kuntaa koskee vieraslajien lainsäädännössä myös toimijan huolehtimisvelvollisuus, jonka mukaan toimijan on mm. huolehdittava siitä, ettei hänen tuottamassaan, varastoimassaan, kuljettamassaan, välittämässään tai muuten luovuttamassaan tuotteessa tai aineistossa ole haitallista vieraslajia, joka tuotteen tai aineiston mukana voi levitä toimijan hallinnassa olevan alueen ulkopuolelle. Esim. kierrätysmaiden mukana ei saa kulkeutua haitallisia vieraslajeja. (1709/2015, 5 § Toimijan huolehtimisvelvollisuus)

Muita vieraslajeihin liittyviä lakeja ovat mm. luonnonsuojelulaki, metsästyslaki, kalastuslaki, eläinsuojelulaki, eläintautilaki, kasvinterveyslaki, laki hukkakauran torjunnasta, laki metsätuhojen torjunnasta, ympäristönsuojelulaki, laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta.

Tiivistetty kaavio vieraslajin ja haitallisen vieraslajin torjuntavelvoitteesta.

4. Sijaintiin perustuva yleinen torjuntajärjestys vieraslajikasveille

Vieraslajikasvien torjuntajärjestys voidaan tiivistää sijainnin perusteella listattuun torjuntajärjestykseen. Vieraslajikasvin aiheuttama haitta vaihtelee kuitenkin ympäristön mukaan, joten Tampereella esiintyville haitallisille vieraslajeille on laadittu tarkempi torjuntajärjestys kasvilajeittain, joka löytyy kappaleesta 5.

Vieraslajikasvien torjuntajärjestys

1. Luonnonsuojelualueet ja luonnonsuojeluohjelman kohteet
2. Uhanalaiset luontotyytit ja uhanalaisten lajien esiintymät, joita vieraslajit uhkaavat
3. Muut arvokkaat luontoalueet*
4. Pienvedet, rannat ja hulevesialueet
5. Hoidetut viheralueet: priorisoiden luontoarvoiltaan tärkeät kohteet (uhanalaisten lajien esiintymien läheisyys, arvokkaat luontotyytit kuten niityt ja paahdeympäristöt)
6. Tie-, katu- ja muut rakennetut ympäristöt: ensin luontoarvoiltaan tärkeät kohteet (uhanalaisten lajien esiintymien läheisyys, suojelualueita halkovat tiet, arvokkaat luontotyytit kuten niityt ja paahdeympäristöt), rantojen lähellä olevat istutukset (myös vesiväyliin liittyvät: satama-alueet, venerannat jne.)
7. Muut yleiset alueet

Kaikkien torjunta-alueiden lähiympäristö n. 50 metriä tulee huomioida alueeseen mukaan ns. puskurivyöhykkeenä, jottei juuri torjutulle alueelle leviä poistetun vieraslajin tilalle toista vieraslajia.

Näitä sijaintiin perustuvia torjuntajärjestyksiä ei käytetä rakentamishankkeissa, vaan rakentamisalueelta torjutaan kaikki haitalliset vieraslajit ja estetään myös muiden vieraslajien leviäminen. Myös maa-ainesten käsittelyssä huomioidaan vieraslajit ja pyritään estämään niiden leviäminen. Kappaleessa 7 kerrotaan lisää vieraslajien torjunnasta rakennushankkeissa.

**Muut arvokkaat luontoalueet tarkoittavat arvokkaita kasvialueita, arvokkaita hyönteisalueita, arvokkaita lajihavaintoalueita, metsälain 10 § erityisen tärkeitä elinympäristöjä, harjumetsiä.*

Kuva: Teija Ahonen

5. Sijaintiin perustuva torjuntajärjestys haitallisille vieraslajikasveille

Vieraslajit.fi-verkkosivustolta löytyy kaikki Suomessa haitallisiksi sekä herkästi leviäviksi listatut vieraslajit. Haitallisista vieraslajikasveista, joita esiintyy Tampereella, on tehty kasvilajeittain torjuntaa ohjaava alueellinen torjuntajärjestys. Osalle lajeista on asetettu myös torjunnan ajallinen tavoite. Torjuntajärjestys pohjautuu kansallisiin hallintasuunnitelmiin niiden lajien osalta, joille hallintasuunnitelmat on laadittu.

Haitallisen vieraslajin poiston yhteydessä pyritään poistamaan myös muut vieraslajit, mikäli se on kustannustehokasta tai voidaan pitää todennäköisenä, että muu vieraslaji leviää poistetun haitallisen vieraslajin tilalle. Lisäksi huomioidaan pienten vieraslajiesiintymien nopea poisto, sijainnista riippumatta, tällöin leviämien saadaan helpommin ja kustannustehokkaammin estettyä. Vieraslajien leviäminen vesistöjen mukana tulee myös huomioida, vaikka vieraslajikasvin siemenet eivät kelluisi, leviävät ne kuitenkin virtaavan veden mukana. Torjunta tulisi mahdollisuuksien mukaan aloittaa virtavesien yläjuoksulta.

Torjuntajärjestykseen listatut kasvit ovat periaatteellisessa Tampereella tehtävän torjunnan tärkeysjärjestyksessä, mutta tämä järjestys on vain viitteellinen ja vieraslajitorjunnassa tulee myös huomioida alueellinen kokonaisuus ei pelkästään yksittäinen kasvilaji. 15.8.2023 kansallisesti haitallisiksi lisätyistä vieraslajikasveista ei ole vielä kansallista hallintasuunnitelmaa, eikä esiintymien määrästä ole vielä tarkkaa tietoa, joten niiden osalta sisältöä päivitetään jatkossa.

5.1 Jättiputket

Heracleum persicum -ryhmä

Torjutaan kaikkialta kaupungin hallinnoimilta maa-alueilta.

Tavoite

Kansallisen tavoitteen mukaisesti jättiputket hävitetään ja estetään uudelleen leviäminen vuoteen 2038 mennessä.

Kuva: Teija Ahonen

5.2 Lännenpalsami

Impatiens capensis

Torjutaan kaikkialta kaupungin hallinnoimilta maa-alueilta.

Tavoite

Kaikki esiintymät kaupungin hallinnoimilta alueilta hävitetään ja estetään uudelleen leviäminen vuoteen 2025 mennessä.

Kuva: Teija Ahonen

5.3 Keltamajavankaali

Lysichiton americanus

Tällä hetkellä ei tiedossa olevia esiintymiä.

Tavoite

Hävitetään uudet esiintymät välittömästi.

Kuva: Jouko Rikkinen, CC-BY-NC-4.0

5.4 Kanadanpiisku, isopiisku ja korkeapiisku

Solidago canadensis, Solidago gigantea, Solidago altissima

Kartoitetaan esiintymiä, jotta torjuntaa pystytään priorisoimaan.

Torjutaan arvokkailta luontoalueilta.

Torjutaan pienet esiintymät välittömästi tai kaikki esiintymät, mikäli näitä on vähäisesti.

Kansallinen hallintasuunnitelma on maa- ja metsätalousministeriöllä (MMM) tekeillä, priorisointijärjestys tarkentuu myöhemmin hallintasuunnitelman ja havaittujen esiintymien myötä.

Kuva: Henrietta Soininen

5.5 Vuorivaahtera

Acer pseudoplatanus

Kartoitetaan esiintymiä, jotta torjuntaa pystytään priorisoimaan.

Torjutaan kaikki esiintymät, mikäli näitä on vähäisesti.

Kansallinen hallintasuunnitelma on maa- ja metsätalousministeriöllä (MMM) tekeillä, priorisointijärjestys tarkentuu myöhemmin hallintasuunnitelman ja havaittujen esiintymien myötä.

Kuva: Hanna Mononen, CC-BY-NC-4.0

5.6 Kurtturuusu

Rosa rugosa

Torjuntajärjestys

1. Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaimmat alueet ja niiden läheisyys: luonnon-suojelualueiden, rantojen, harjualueiden, uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien esiintymien läheiset villiintyneet ja istutetut kasvustot.
2. Tie-, katu- ja muut rakennetut ympäristöt: ensin luontoarvoiltaan tärkeät kohteet (uhanalaisten lajien esiintymien läheisyys, suojelualueita halkovat tiet, arvokkaat luontotyytit kuten niityt ja paahdeympäristöt), rantojen lähellä olevat istutukset (myös vesiväyliin liittyvät: satama-alueet, venerannat jne.)
3. Tienvarret, puistot, parkkipaikat, muut yleiset alueet, pihat ja puutarhat, joilla ei ole erityisiä luontoarvoja.

Kuva: Teija Ahonen

Tavoite

Kaupungin hallinnoimilta arvokkailta luontokohteilta ja rannoilta hävitetään kaikki kurtturuusu esiintymät ja estetään niiden uudelleen leviäminen vuoteen 2025 mennessä, muilta alueilta vuoteen 2030 mennessä. Tämän jälkeen hävitetään mahdolliset uudet esiintymät välittömästi.

5.7 Viitapihlaja-angervo ja valkopajuangervo

Sorbaria sorbifolia, *Spiraea alba*

Kartoitetaan esiintymiä, jotta torjuntaa pystytään priorisoimaan.

Kasvatuskielto astuu voimaan 15.8.2025.

Aloitetaan torjunta arvokkailta luontoalueilta välittömästi.

Kansallinen hallintasuunnitelma on maa- ja metsätalousministeriöllä (MMM) tekeillä, priorisointijärjestys tarkentuu myöhemmin hallintasuunnitelman ja havaittujen esiintymien myötä.

Kuva: Ella Ahti, CC-BY-NC-SA-4.0

Valkopajuangervo

Kuva: Jouko Rikkinen CC-BY-NC-4.0

Viitapihlaja-angervo

Kuva: Johanna Kolehmainen CC-BY-NC-SA-4.0

5.8 Jättitattaret: Japanintatar, Sahalinintatar, Tarhatatar

Reynoutria japonica, Reynoutria sachalinensis, Reynoutria ×bohemica

Torjuntajärjestys

1. Luonnonsuojelualueet ja niiden välitön läheisyys
2. Uhanalaisten lajien esiintymien ja muuten arvokkaiden luontokohteiden läheisyys
3. Muut luontoalueet
4. Asutuksen ja tiestön piirissä olevat esiintymät
 - Poistetaan uudet esiintymät, jotka ovat syntyneet tahattomasti maa-aineksen mukana kulkeutuneista maavarren kappaleista.
 - Niitetään tatarkasvustot tienvarsilta ja avoimilta viheralueilta. Tienvarsilta poistetaan tatarkasvustot tienparannushankkeiden yhteydessä.
 - Poistetaan tataresiintymät pihoilta, puutarhoista ja puistoista sekä niiden välittömästä läheisyydestä.

Kuva: Teija Ahonen

Tavoite

Jättitattaret hävitetään ja estetään uudelleen leviäminen luonnonsuojelualueilla 2028 mennessä.

Lisätään uusien esiintymien kartoitusta.

Kuva: Teija Ahonen

5.9 Jättipalsami

Impatiens glandulifera

Kuva: Teija Ahonen

Torjuntajärjestys

1. Luonnonsuojelualueet ja niiden läheisyys
2. Lähteiköt, rantalehdot ja -luhdet, rannat, purojen ja jokien varret. Pyritään aloittamaan torjunta virtavesien yläjuoksulta. Pyritään käsittelemään useista esiintymistä muodostuvat aluekokonaisuudet samaan aikaan.
3. Muut uhanalaiset luontotyytit ja uhanalaisten lajien esiintymät, joita jättipalsamit uhkaavat
4. Niityt ja avoimet viheralueet sekä niiden läheisyys
5. Asutuksen läheisyys
6. Tiealueet

Tavoite

Jättipalsamit hävitetään ja estetään uudelleen leviäminen luonnonsuojelualueilla vuoteen 2025 mennessä, kohdan 2 mukaisilta luontotyyteiltä lähteiköiltä, rantalehdoista ja -luhdistu vuoteen 2030 mennessä, muilta uhanalaisilta luontotyyteiltä ja uhanalaisten lajien esiintymiltä, joita jättipalsami uhkaa vuoteen 2035 mennessä.

Jättipalsamin torjunnassa huomioidaan myös uudet pienet esiintymät, jotta sen aggressiivinen leviäminen uusille alueille voitaisiin estää.

5.10 Lupiini eli komealupiini

Lupinus polyphyllus

Torjuntajärjestys

1. Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaimmat alueet ja niiden läheisyys:
 - Luonnonsuojelualueet
 - Uhanalaiset luontotyytit ja uhanalaisten lajien esiintymät, joita lupiinikasvustot uhkaavat sekä näiden läheisyys (mm. perinnebiotoopit, harjumetsät, paahdeympäristöt)
2. Tie-, katu- ja muut rakennetut ympäristöt:
 - Tie- ja katujaksot, uudet rakennetut alueet, avoimet viheralueet, niityt, sekä muut alueet, joille komealupiinin on vasta leviämässä
 - Luontoarvoiltaan arvokkaimpien kohteiden läheisyydessä (uhanalaisten tai silmälläpidettävien lajien esiintymien läheisyys, suojelualueita halkovat tiet, arvokkaat luontotyytit kuten paahdeympäristöt)
3. Luodaan arvokkaiden luontokohteiden suojaksi vähintään 50 metrin lupiinivapaa puskurivyöhyke, jolta lupiinit pidetään pysyvästi poissa.

4. Hidastetaan komealupiinin leviämistä avoimilla viheralueilla, niityillä, tie- ja rataympäristöissä ja muilla yleisillä alueilla sekä estetään leviäminen aiemmin lupiinista vapaille tiejaksoille.
 - Kehitetään tienvarsiniittojen/murskauksen käytäntöjä ja menetelmiä niin, että komealupiinin leviäminen hidastuu. Kiinnitetään huomiota niittoaikatauluihin ja leviämisriskin minimointiin. Esim. usein toistuvalla niitolla (3 x kasvukaudessa) voitaisiin varmistaa, ettei siemeniä ehdi kehittyä.
 - Tunnistetaan tiejaksot, joilla lupiinia ei vielä ole lainkaan ja pyritään torjumaan ne mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.
 - Selvitetään mahdollisuuksia puhdistaa tienvarsiniittoon käytettävät koneet siirryttäessä lupiinivapaille tiejaksoille.
5. Estetään leviäminen metsiin ja torjutaan metsäisissä ympäristöissä.
 - Torjutaan komealupiinit välittömästi esim. uudistusaloilla (torjunta on tehokkainta lupiinien ollessa vielä taimivaiheessa).
 - Kiinnitetään huomiota metsätyökoneiden kulkuun, jotta siemenet eivät kulkeudu vieraslajikasvustoista hakkuualoille.
6. Muut yleiset alueet sekä pihat ja puutarhat, joilla ei ole erityisiä luontoarvoja.

Tavoite

Komealupiini on laajalle levinnyt ja sen siemenpankki on pitkäikäistä. Muilla kuin arvokkailla luontokohteilla pyritään ainakin estämään lupiinin leviämistä mm. niittoaikatauluja optimoimalla ja kiinnittämällä huomiota maa-ainesten käsittelyyn. Lisäksi pienet esiintymät pyritään poistamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lisätään uusien esiintymien kartoitusta.

Kuva: Teija Ahonen

5.11 Kanadanvesirutto

Elodea canadensis

Mahdollisista torjuntatoimista sovitaan tapauskohtaisesti ELY-keskuksen kanssa.

Estetään lajin leviämistä tiedottamalla veneiden, pyydysten ja muiden kalastusvälineiden puhdistamisen tärkeydestä.

Kuva: Jouko Rikkinen, CC-BY-NC-4.0

6. Muiden vieraslajikasvien torjunta

Haitallisten vieraslajien torjunnan yhteydessä pyritään torjumaan myös Vieraslajit.fi-sivustolle listattuja muita herkästi leviäviä vieraslajeja luonnonsuojelualueilta, luonnonsuojeluohjelman kohteilta, uhanalaisilta luontotyypeiltä ja uhanalaisten lajien esiintymiltä, joita vieraslajit uhkaavat.

Kuten kappaleessa 5 torjunnan alueellisen priorisoinnin yhteydessä todettiin, haitallisen vieraslajin poiston yhteydessä pyritään poistamaan myös muut vieraslajit, mikäli se on kustannustehokasta tai voidaan pitää todennäköisenä, että muu vieraslaji leviää poistetun haitallisen vieraslajin tilalle. Lisäksi pienten vieraslajiesiintyminen nopea poisto kannattaa, tällöin leviäminen saadaan helpommin ja kustannustehokkaammin estettyä.

Metsänhoitotöiden ja avoimien viheralueiden kunnossapitotöiden yhteydessä torjuntaan myös puuvartisia vieraslajeja, kuten terttuseljaa, viitapihlaja-angervoa, pensaskanukoita, siperianpihtaa ja isotuomipihlajaa. Isotuomipihlaja on tulevaisuudessa ehdolla haitalliseksi vieraslajiksi, joten sen kartoitusta lisätään mm. maastotyössä käytettävän mobiilisovelluksen avulla. Metsänhoitotöiden yhteydessä kiinnitetään huomiota myös koneiden kulkuun, näin voidaan estää vieraslajien leviämistä ja niiden aiheuttamaa haittaa.

Kuva: Henrietta Soininen

7. Vieraslajien torjunta rakennushankkeissa

Kuten aiemmin todettu, tässä priorisointisuunnitelmassa esitettyä sijaintiin perustuvaa torjuntajärjestystä tai lajikohtaista sijaintiin perustuvaa torjuntajärjestystä ei käytetä rakentamisen ohjeena. Sen sijaan rakennushankkeissa torjutaan haitalliset vieraslajit ja estetään muiden vieraslajien leviäminen, sijaintiin katsomatta. Rakentamisen yhteydessä tehtävä torjunta on kustannustehokasta, näin myös ennaltaehkäistään tulevia torjuntakustannuksia.

Rakennushankkeissa haitallisten vieraslajien torjunta sisällytetään jo suunnitteluvaiheeseen sekä tarjousasiakirjoihin ja urakoihin. Myös valvonta ja jälkiseuranta huomioidaan jo suunnitteluvaiheessa. Tampereen kaupunkitilaohjeesta löytyy ohjeet, kuinka vieraslajit huomioidaan alueiden suunnittelussa. Rakentamisen valmistuttua alue luovutetaan kunnossapitoon ja siinä vaiheessa myös kunnossapitäjälle ilmoitetaan mahdolliset haitalliset vieraslajit. Käytännön jälkiseurantatyön valmistuneilla alueilla tekee alueen kunnossapito.

Maa-ainesten käsittelyssä huomioidaan vieraslajit niin, että pyritään estämään vieraslajien leviäminen maa-ainesten tai koneiden mukana. Maa-ainesten huomiointi on tärkeää, koska esimerkiksi espanjansiruetaan munat, kasvien siemenet ja juuret leviävät herkästi maa-aineksen välityksellä. Hyödynnettäessä paikan päällä olevaa maa-ainesta, huomioidaan ettei pintamaana käytetä vieraslajia sisältävää ainesta.

8. Vieraslajikasvien käyttö kaupungin viheristutuksissa

Tampereen kaupunki ei käytä haitallisia vieraslajeja vihersuunnittelussa eli mitään haitallisia vieraslajeja ei käytetä istutuksissa. Vieraslajit.fi-sivustolle listattuja muita vieraslajeja ei myöskään käytetä uusissa istutuksissa, koska nämä herkästi leviävät vieraslajit voivat päätyä haitallisten vieraslajien listalle. Poikkeuksena tästä on tarhaomenapuu, jota voidaan käyttää istutuksissa. Tarhaomenapuu on kirjattu vieraslajilistalle sen vuoksi, että se voi risteytyä metsäomenapuun kanssa. Tampereella ei kasva luonnonvaraisia metsäomenapuita eli risteytymisvaaraa ei ole. Puistojen rakentamisen ja peruskorjausten yhteydessä poistetaan haitallisten vieraslajikasvien lisäksi myös muut Vieraslajit.fi-sivustolle listatut vieraslajikasvit.

Välttämällä haitallisten vieraslajien lisäksi Vieraslajit.fi-sivustolle listattuja muita vieraslajikasveja voidaan tulevaisuudessa mahdollisesti säästää vieraslajikasvien torjuntakustannuksissa. Toimenpiteellä voidaan myös ehkäistä näistä herkästi leviävistä vieraslajeista aiheutuvaa haittaa alkuperäislajistolle. Tulee myös muistaa, että lainsäädännön mukaan mitään vieraslajia ei saa päästää leviämään ympäristöön eli kaupungin hallinnoimien alueiden ulkopuolelle.

Vieraslajit.fi-kasvilistan lisäksi kaupungin vihersuunnittelijat ovat sopineet, että seuraavia kasveja ei suositella käytettäväksi Tampereella, koska ne ovat voimakkaita leviäjiä:

- Rusopajuangervo
- Punapajuangervo
- Tarhakurtturuusu: Hansa
- Tarhakurtturuusu: Henry Hudson

Kuva: Teija Ahonen

Espanjansiruetana

9. Tampereella torjuttavat vieraseläinlajit

Tampereella torjuttavia vieraseläinlajeja ovat espanjansiruetana (*Arion vulgaris*), mustapäätana (*Krynickyia melanocephalus*), supikoira (*Nyctereutes procyonoides*), minkki (*Neovison vison*), villikani (*Oryctolagus cuniculus*) ja rotta (*Rattus norvegicus*). Osa lajeista on laajalle levinneitä ja niillä on vahva kanta, eivätkä resurssit riitä niiden hävittämiseksi. Onkin tärkeää pyrkiä torjumaan täysin uusia havaittavia vieraseläinlajeja mahdollisimman nopeasti, leviämisen estämiseksi ja torjuntakulujen minimoimiseksi.

Supikoiran ja minkin torjunnassa resursseja on kohdennettu linnuston kannalta tärkeille alueille. Espanjansiruetanoita kerätään niiden pahimmilta esiintymisalueilta ja leviämistä maa-ainesten mukana pyritään estämään. Espanjansiruetanoiden torjuntatoimia tehdään myös kaupungin taimistoilla. Maastoon on viety espanjansiruetanatiedotteita, joissa on tunnistus- ja lopettamisohjeet, myös etanaroskiksia on viety pahimmille esiintymisalueille, etenkin Vihiojan varteen. Mustapäätanaa on torjuttu Kissanmaalla Pikkumetsän alueella, keräämällä ja tiedottamalla alueen asukkaita.

Täplärapujen istuttaminen tai viljely luonnonvesiin on kiellettyä, eikä niitä saa siirtää vesistöissä uusille alueille tai toisiin vesistöihin, eikä lyhytaikaisestikaan sumputtaa pyyntialueensa ulkopuolella. Tampereen kiinteistötoimi myöntää ravustusluvat ja on laatinut lupaehdot, joilla ehkäistään rapuruton leviämistä.

Kuva: Katri Laiho

10. Torjunnan toteutus

Kaupungin tilaamaa vieraslajitorjuntaa ja torjuntajen valvontaa hoitaa pääsääntöisesti Tampereen Infra Oy. Vieraslajitorjuntatyötä tilataan myös viheralan urakoitsijoilta. Torjuntamenetelmät valitaan tapauskohtaisesti, riippuen torjuttavasta lajista, esiintymän koosta, aikataulusta ja käytettävissä olevista resursseista. Mitä aikaisemmin haitallisen vieraslajikasvin torjunta aloitetaan sitä tehokkaampaa ja taloudellisempaa se on. Liitteenä (Liite 1) on taulukko, jossa on listattu haitallisimpia vieraslajikasveja, niiden mahdollisia torjuntamenetelmiä sekä siemenpankin säilyvyysaikoja kasvikohtaisesti.

Pääsääntöisesti torjuntamenetelmissä suositaan mekaanista torjuntaa. Mikäli vieraslajikasviesiintymän torjunnassa päädytään leviämisen estämiseen ja torjuntatapana on niitto, tulee huomioida niiton oikea-aikaisuus, jottei levitetä kasvin siemeniä. Rakennushankkeissa tulee huomioida, että maa-aineksella peittäminen ei ole ensisijainen torjuntamenetelmä, mutta mikäli tätä menetelmää käytetään, tulee huolehtia myös seurannasta. Alueen merkitseminen paikkatietoon helpottaa seurantaa.

Kaikki torjunnat tulee raportoida paikkatietoon, jolloin voidaan seurata tarvittavia jatkotoimenpiteitä, torjunnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta sekä tarvittaessa vaihtaa torjuntamenetelmiä.

Tampereella myös järjestöt, yhdistykset ja asukkaat tekevät paljon arvokasta vapaaehtoistyötä torjumalla vieraslajeja. Laajamittaista vieraslajien torjuntaa ei voida kuitenkaan laskea talkoiden tai vapaaehtoisuuden varaan. Torjuntatyö on pitkäjänteistä, se voi viedä useita vuosia, myös yhden kasvukauden aikana työ joudutaan usein toistamaan monta kertaa.

Kuva: Henrietta Soininen

11. Priorisointisuunnitelman päivitys

Priorisointisuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa ympäristönsuojeluyksikön ohjaamana. Jatkossa selvitetään mahdollisuutta luokitella tiedossa olevat vieraslajiesiintymät paikkatietoaineistoon tarkempiin torjuntajärjestysluokkiin. Tällä hetkellä vieraslajihavainnot ovat paikkatiedossa luokiteltavissa häiritäason ja uhkatason mukaan. Häiritäason luokat ovat häitallinen tai muu vieraslaji, uhkatason on luokiteltu sijainnin mukaan kolmeen tasoon:

- 1 = häitallisten vieraslajien esiintymät luonnonsuojelualueilla ja niiden välittömässä läheisyydessä.
- 2 = häitalliset vieraslajit luonnonsuojelualueiden ulkopuolella, sekä luonnonsuojelualueilla esiintyvät muut vieraslajit.
- 3 = muut vieraslajit luonnonsuojelualueiden ulkopuolella.

LIITE 1. Haitallisia vieraslajikasveja ja niille suositeltuja torjuntamenetelmiä

Laji	Leviämistapa (siemenestä vai juuresta)	Siemenpankin mahdollinen säilyvyysaika	Kukinta-aika	Suositteluja torjuntamenetelmiä
Jättiputket	Siemenestä, persianjättiputki ei kuole kukittuaan vaan voi muodostaa samasta juuresta uuden kukintovarren.	7 vuotta, yksittäinen jättiputki tuottaa keskimäärin 20 000 siementä.	Kesä-syyskuu	Kasvuston peittäminen (kestää pari vuotta), juuren kaivaminen tai pääjuuren katkaisu 10 -20 cm syvyydestä, taimien kitkeminen, niitto (vain taimille), kukintojen poisto. Torjunnassa tulee käyttää suojavarusteita, kasvinesteen aiheuttamien palovammojen vuoksi.
Lännenpalsami	Siemenestä, suurin osa siemenistä itää seuraavana vuonna.	3 vuotta	Heinä-syyskuu	Kitkeminen ja niitto (toistettava muutaman kerran kasvukauden aikana), kuumahöyrykäsittely. Torjunta tulee tehdä ennen kuin siemenet ovat kypsiä ja leviävät poksatelemalla.
Kurtturuusu	Siemenestä ja juuresta		Kesä-syyskuu	Säännöllinen alasleikkaus. Ison esiintymän voi hävittää murskaimella ja sen jälkeen leikata ruohonleikkurilla säännöllisesti uudet nousevat versot pois. Juurakon poistaminen kaivamalla tai pienet yksilöt kitkemällä. Kaivamisessa tulee huomioida, että kurtturuusu leviää myös juuren palan avulla. Kasvuston voi peittää valoa läpäisemättömällä riittävän paksulla materiaalilla, tukahduttaa kurtturuusun 2 - 3 vuodessa. Kasvin näivetys eli poistetaan vihreät versot muutaman kerran kasvukaudessa 3- 4 vuoden ajan, jolloin juuristokin kuolee.
Jättipalsami	Siemenestä	5 vuotta, yksi jättipalsami voi tuottaa jopa 4 000 siementä.	Kesä-heinäkuusta aina pakkasiin saakka	Kitkeminen ja niitto (toistettava muutaman kerran kasvukauden aikana), kuumahöyrykäsittely, laidunnus. Torjunta tulee tehdä ennen kuin siemenet ovat kypsiä ja leviävät poksatelemalla.
Lupiini eli komealupiini	Siemenestä, myös kasvullinen lisääntyminen maajuuresta mahdollista.	Vuosi-kymmeniä	Kesä-heinäkuussa, syyskuulle saakka	Juurakon poisto kaivamalla, niittäminen (toistetaan 2-4 kertaa kasvukauden aikana), kukinnon katkaisu ennen siementen kypsymistä estää leviämistä, laiduntaminen.
Jättitattaret	Juuresta		Elo-lokakuu	Peittäminen (3-4 vuoden ajaksi) kasvustoa laajemmalla alueelta, säännöllinen niittäminen vie juurelta voimaa (ei välttämättä riitä tuhoamaan kasvustoa), taimien kitkeminen, laidunnus. Kaivaminen hankalaa, leviää pienestäkin juurakon palasta.
Keltamajavankaali	Siemenestä	Lähes kymmenen vuotta.	Toukokuu	Kitkeminen, kaivaminen. Kukintojen poisto ennen siementen kypsymistä, jottei kaivettaessa levitetä siemeniä.

Huom. Torjunta tulee ajoittaa siemenistä leviävillä kasveilla ennen siementen muodostumista.

Lähteitä ja linkkejä

Maa- ja metsätalousministeriö. Hallintasuunnitelma haitallisten vieraslajien torjumiseksi -yhdistetty suunnitelma. Erillisjulkaisu 1.12.2021 [Microsoft Word - Yhdistetty Hallintasuunnitelma_Erillisjulkaisu_FI korjattu 1.12.2021.docx \(mmm.fi\)](#)

Tampereen LUMO luonnon monimuotoisuusohjelma 2021-2023.
[Luonnon monimuotoisuusohjelma 2021-2030 \[Tampereen kaupunki - Luonto ja ympäristö - Luonnonsuojelu\]](#)

Vieraslajit.fi [Vieraslajit.fi](#)

SLL viekas life [Keltamajavankaalin-tunnistus-ja-torjunta-050719.pdf \(sll.fi\)](#)

Luontoportti.com [Japanintatar, Reynoutria japonica - Kukkakasvit – LuontoPortti](#)

Tampereen kaupungin ravustuksen lupaehdot
[Ravustus kaupungin vesialueilla \[Tampereen kaupunki - Luonto ja ympäristö - Luonnossa liikkuminen - Kalastus ja ravustus\]](#)

Tampereen kaupunkitilaohje, tiiviit ohjeet kuinka vieraslajit huomioidaan alueiden suunnittelussa. Tampereen kaupunkitilaohje -> Ympäristönsuojelu ja luonto -> Vieraslajit [www.tampereenkaupunkitilaohje.fi](#)